

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету
менеджменту освіти та науки
Савельєв В.Л.

« _____ » _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
освітнього рівня бакалавра
галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності: 011 Освітні, педагогічні науки
освітньо-професійної програма «Дошкільна освіта»

Київ 2020

Розробники програми: доктор педагогічних наук, доцент Мільто Л.О.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології вищої школи
«   » _____ 2020 р., протокол № _____

Завідувач кафедри _____

Дем'яненко Н.М.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма вибіркової навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» підготовки фахівців освітнього рівня бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Міждисциплінарні зв'язки викладання дисципліни узгоджено з вивченням філософії, психології, педагогіки, історії педагогіки, психодіагностики, естетики, логіки, засвоєння творчого досвіду педагогів-новаторів та спеціальних методик, проходженням педагогічної практики на основі міжпредметних зв'язків.

Мета дисципліни: сформувати у студентів цілісну систему знань про історичні витoki розвитку ідей педагогічної творчості та педагогічної майстерності, надати студентам поглиблені знання про специфіку і закономірності педагогічної творчості та педагогічної майстерності вчителя.

Завдання дисципліни:

- розвинути у студентів творчі здібності;
- створити психолого-педагогічні умови для пізнання студентами самого себе, своїх творчих можливостей в педагогічній діяльності;
- розкрити методологію педагогічної творчості та педагогічної майстерності;
- розвинути у студентів практичні уміння творчого використання інноваційних педагогічних технологій в навчально-виховному процесі;
- формувати професійно-творчі риси і соціально-значимі якості особистості студентів з метою ефективного розв'язання педагогічних задач;
- стимулювати у студентів творчий потенціал, здатність до самоорганізації, самовдосконалення, самоосвіти.

Основні результати навчання і компетенції згідно з вимогами освітньо-професійної програми

№ з/п	Результати навчання	Компетенції
1.	<p>Знати: основні поняття і термінологію педагогічної творчості та педагогічної майстерності; складові педагогічної культури; особливості педагогічної праці; професійно-творчі якості особистості педагога; основні принципи, засоби професійно-педагогічного самовдосконалення.</p> <p>Вміти: об'єктивно оцінювати власні професійні можливості та цілеспрямовано розвивати їх; продуктивно здійснювати професійно-педагогічне самовиховання та самоосвіту.</p>	<p>Когнітивні компетенції: готовність до постійного підвищення освітнього рівня; потреба в актуалізації свого особистісного потенціалу; здатність самостійно здобувати нові знання, вміння; готовність до саморозвитку і самовдосконалення; володіння системою знань, умінь, навичок, спрямованих на розуміння педагогічної ситуації; здатність навчатися протягом всього життя, як основи безперервної освіти.</p>
2.	<p>Знати: закономірності продуктивної педагогічної взаємодії; основи функціонування комунікативної культури педагога; педагогічні можливості засобів професійної техніки учителя-вихователя; специфіку внутрішньої психотехніки педагога; закони педагогіки і сцени, драматургію уроку; елементи театральної педагогіки як компоненту педагогічної техніки; прийоми впливу на увагу слухачів; критерії вивчення, узагальнення, впровадження передового педагогічного досвіду тощо.</p> <p>Вміти: виявляти та створювати умови ефективного педагогічного спілкування; будувати стосунки з учнями на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії; проявляти педагогічний артистизм у практичній роботі з дітьми; управляти своїм психофізичним апаратом і творчим самопочуттям; ефективно діяти в умовах публічних виступів; впроваджувати нові прогресивні педагогічні технології в педагогічний процес тощо.</p>	<p>Функціональні компетенції: уміння мотивувати творчу активність; вільно володіти педагогічною технікою; уміння здійснювати нестандартні, творчі підходи до розв'язання педагогічних задач.</p> <p>Особистісні компетенції: спроможність працювати в команді; здатність до творчої саморегуляції поведінки; уміння вчитися і оновлювати свої знання; самостійність; готовність і здатність приймати відповідальні рішення; здатність до творчої саморегуляції поведінки.</p> <p>Комунікативні компетенції: готовність до продуктивного педагогічного спілкування; дотримання принципів професійної етики; уміння безконфліктного спілкування.</p>

II. ПРИМІРНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 год.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС
1	Модуль 1. Творчість і майстерність як основа педагогічної діяльності										
1.1	Тема 1. Генеза ідей педагогічної творчості і майстерності у класичній філософській та психолого-педагогічній думці	4	2	2	-	11	4	2	2	-	14
1.2	Тема 2. Методологічні засади педагогічної творчості та майстерності	4	2	2	-	10	-	-	-	-	14
1.3	Тема 3. Формування творчої особистості	6	2	2	2	10	4	2	2	-	14
1.4	Тема 4. Педагогічне спілкування як творча діяльність	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-
2	Модуль 2. Технологічні основи педагогічної творчості й майстерності										
2.1	Тема 1. Розв'язання педагогічних задач	6	2	4	-	10	4	2	2	-	12
2.2	Тема 2. Театральна педагогіка та акторське мистецтво у творчій діяльності вчителя	6	2	2	2	10	-	-	-	-	11
2.3	Тема 3. Мистецтво мовлення учителя	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-
2.4	Тема 4. Методи творчої діяльності вчителя	5	2	2	1	-	-	-	-	-	13
Разом:		39	16	18	5	51	12	6	6	-	78

III. Зміст дисципліни за модулями і темами:

Модуль 1. Творчість і майстерність як основа педагогічної діяльності

Тема 1.1. Генеза ідей педагогічної творчості і майстерності у класичній філософсько-педагогічній думці

Історико-педагогічний досвід розвитку ідей педагогічної творчості та педагогічної майстерності в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки. Інституалізація педагогічної творчості, педагогічної майстерності в Україні. Творчість як основа високоефективної майстерної педагогічної праці. Сучасний стан проблеми розвитку педагогічної творчості і майстерності в контексті гуманістичної педагогічної парадигми.

Тема 1.2. Методологічні засади педагогічної творчості та педагогічної майстерності

Педагогічна творчість як предмет педагогіки творчості. Методологічні засади розвитку педагогічної творчості вчителя. Закони та принципи педагогіки творчості. Ознаки та критерії творчої педагогічної діяльності. Рівні творчої педагогічної діяльності. Специфіка педагогічної творчості.

Педагогічна творчість та майстерність, їх співвідношення та діалектична взаємозалежність. Рівні та критерії педагогічної майстерності.

Тема 1.3. Формування творчої особистості

Творча особистість. Творчі якості особистості. Творча активність особистості. Креативність. Творчі здібності вчителя, їх структура і діагностика. Творчі якості особистості вчителя. Структура рис особистості творчого вчителя. Педагогічне мислення, його види та особливості. Педагогічні здібності: комунікативні, організаційні, креативні, експресивні, перцептивні. Емоційно-вольові якості особистості учителя-вихователя. Педагогічна емпатія, педагогічна інтуїція, динамізм особистості, їх значення в професійно-педагогічній діяльності.

Типологія особистості вчителя, її значення для становлення та розвитку творчої індивідуальності вчителя. Характеристика наукових підходів до класифікації типів творчих особистостей учителів.

Тема 1.4. Педагогічне спілкування як творча діяльність

Поняття про педагогічне спілкування як виду професійної творчості вчителя. Види педагогічного спілкування. Структура процесу педагогічного спілкування, характеристика його етапів. Рівні педагогічного спілкування.

Поняття стилю педагогічного спілкування. Комунікативна культура учителя-вихователя, її сутність, структура, рівні. Педагогічний такт як основа комунікативної культури педагога.

Комунікативні задачі, їх аналіз, прогноз, вирішення. Етичний захист учителя-вихователя в процесі розв'язання проблемних комунікативних задач.

Діагностика культури педагогічного спілкування.

Модуль 2. Технологічні основи педагогічної творчості й майстерності

Тема 2.1. Розв'язання педагогічних задач як творчий процес

Педагогічна майстерність і педагогічна творчість як чинники успішного розв'язання педагогічних задач. Педагогічна дія, педагогічна ситуація та педагогічна задача. Класифікація педагогічних задач. Процес творчого розв'язання педагогічних задач, характеристика основних етапів прийняття педагогічних рішень. Педагогічна логіка, імпровізація, педагогічна технологія та педагогічна творчість в процесі розв'язання педагогічних задач. Роль педагогічного мислення у процесі розв'язанні педагогічних задач. Діагностика рівня готовності студентів до творчого розв'язання педагогічних задач.

Тема 2.2. Театральна педагогіка та акторське мистецтво у творчій діяльності вчителя

Поняття про артистизм та його значення у педагогічній діяльності. Спільне та відмінне у професійній діяльності вчителя та актора.

Система К. Станіславського та її придатність у формуванні педагогічного артистизму. Основні принципи та методи системи К. Станіславського. Творче самопочуття педагога як необхідна умова його професійної діяльності.

Педагогічна увага, її значення у професійній діяльності учителя-вихователя, особливості, види. Технологія управління педагогічною увагою. Педагогічна увага як особливий тип творчої уваги. Переконавання та навіювання як способи вербального педагогічного впливу, їх спільні та відмінні риси.

Тема 2.3. Мистецтво мовлення учителя

Сутність ораторського мистецтва та його значення у системі професійної творчості та майстерності учителя-вихователя. Специфіка мистецтва мовлення вчителя. Критерії виразного мовлення. Вимоги до лексичної досконалості, грамотності, логічності, виразності професійного мовлення педагога. Зовнішність вчителя як важлива складова педагогічного іміджу. Лекція з позицій творчої діяльності вчителя. Оповідання вчителя, пояснення нового.

Тема 2.4. Методи творчої діяльності вчителя

Сутність та класифікація творчих методів у педагогіці. Типологія методів: дослідницькі методи (діагностичні та перетворюючі); творчо-монологічні методи (створення та виголошення проблемно-пошукової лекції, образно-сюжетне оповідання, публіцистичні наукові доповіді тощо); творчо-діалогічні методи (евристична бесіда, дискусія, полеміка, диспут, прес-конференція, «мозковий штурм», «педагогічні дебати» тощо); ігрові методи: «брейн-ринг», «аукціон педагогічних ідей», рольові педагогічні ігри, аналіз педагогічних ситуацій та розв'язання педагогічних задач, драматизація, «педагогічний КВК», психолого-педагогічний тренінг тощо); рефлексійні методи (релаксація, самонавіювання, самопереконання, аутотренінг, медитація тощо). Дослідницькі методи педагогічної діяльності. Монологічні методи педагогічної творчості. Діалогічні методи. Прийом як складова, елемент методу.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль здійснюється упродовж семестру під час проведення лекційних, семінарських, практичних занять і виконання самостійної роботи. Він оцінюється сумою набраних балів за всіма темами (100 балів – максимальний бал).

Формами поточного контролю вивчення дисципліни «Педагогічна творчість» є: виконання практичних і тестових завдань; підготовка презентацій, докладів; виступи на семінарських заняттях, презентації, опитування, виконання самостійних завдань.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів у поточному контролі застосовуються такі методи:

- методи усного контролю: аналіз публікації; аналіз джерел; індивідуальне та фронтальне опитування; співбесіди;
- методи письмового контролю: написання рефератів-оглядів, конспектів, есе; заповнення кластерів, таблиць; тестування;
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, контролювати рівень засвоєння навчального матеріалу, знаходити допущені помилки, неточності, аналізувати, вчасно ліквідувати виявлені прогалини.

Під час підсумкового контролю проводиться залік. Оцінювання результатів іспиту здійснюється за 100 баловою шкалою. За результатами іспиту визначається рівень і якість засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни.

За результатами поточного контролю й заліку виставляється підсумкова оцінка. Розраховується вона як середнє арифметичне результатів поточного контролю роботи студента упродовж семестру і результату іспиту. Підсумкова оцінка складає 100 балів (максимальний бал).

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів у підсумковому контролі застосовуються такі методи:

- методи письмового контролю: письмовий залік;
- методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

Абдуллина, О. А. (1990). *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: для специализированных высших учебных заведений* (2-е изд.). Москва: Просвещение.

Адаменко, О. (2013). Методологічні засади дослідження історії розвитку педагогічної науки. *Рідна школа*, 1–2, 8–14.

Андреев, В. (2012). *Педагогика творческого саморазвития*. Казань: Центр инновационных технологий.

Андриади, И. П. (1999). *Основы педагогического мастерства*. Москва: Издательский центр «Академия».

Барбина, Е. С. (1997). *Формирование педагогического мастерства учителя в системе непрерывного педагогического образования*. Київ: Вища школа.

Бех, І. (2008). *Виховання особистості: підручник для студентів вищих навчальних закладів*. Київ: Либідь.

Богоявленська, Д. (2009). *Психология творческих способностей*. Санкт-Петербург: Питер.

Гончаренко, С. У. (1993). Методологічні характеристики педагогічних досліджень. *Педагогіка і психологія*, 1, 11–23.

Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.

Гончаренко, С. У. (2012). *Педагогічні закони, закономірності, принципи*. Рівне: Волинські обереги.

Гореева, В. М., Гузій, Н. В., & Мільто, Л. О. (2009). *Основы педагогической творчости та майстерности: курс лекцій*. Суми: ПВП «Еллада S».

Гребенкина, Л. К., & Байкова, Л. А. (Ред.). (2001). *Педагогическое мастерство и педагогические технологии: учебное пособие* (3-е изд.). Москва: Педагогическое общество России.

Гриньова, В. М., & Золотухіна, С. Т. (Ред.). (2006). *Педагогічна майстерність учителя: навчальний посібник* (2-ге вид.). Харків: «ОВС».

Дубасенюк, О. А., & Вознюк, О. В. (Ред.). (2010). *Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Житомир: ЖДУ ім. І.Франка.

Загвязинский, В. И. (1987). *Педагогическое творчество учителя*. Москва: Педагогика.

Зязюн, І. А. (2007). Особистісно-авторське відтворення вчителем досвіду педагогічної майстерності і його діагностика. *Професійно-технічна освіта*, 1, 9–10.

Зязюн, І. А. (2008с). *Педагогічна майстерність: підручник* (3-є вид.). Київ: Богданова А.М.

Зязюн, І. А. (2012). Технологія педагогічної дії у вимірі педагогічної майстерності. *Науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського*, 1 (36), 6.

Зязюн, І. А., Крамущенко, Л. В., & Кривонос, І. Ф. (2004). *Педагогічна майстерність: підручник* (2-є вид.). Київ: Вища школа.

Кічук, Н. В. (1991). *Формування творчої особистості вчителя*. Київ: Либідь.

Кухарев, Н. В. (1996). *Диагностика педагогического мастерства и педагогического творчества: опыт, критерии, прогнозирование* (Ч. 1, с. 96). Минск: Адукацыя и выхаваніе.

Лазарев, М. О. (1995). *Основи педагогічної творчості*. Суми: ВВП «Мрія».

Лук, О. (1978). *Психология творчества*. Москва: Наука.

Мільто, Л. (2005). Технології розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога. В В.П. Андрущенко, С.О. Сисоєва, Н.В. Гузій, Н.В. Кічук, В.Ф.Хомич, М.О.Лазарев, Р.Х. Вайнола, Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології (с. 152–168). Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова.

Мільто, Л. (2013) Підготовка майбутнього вчителя до розв'язання педагогічних задач на основі застосування сучасних інформаційних технологій. В О.І.Огієнко, Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення. Кіровоград. Імекс-ЛТД.

Мільто, Л. (2014). Концептуальні засади визначення педагогічної майстерності. В М.О.Лазарев, Професійно-творча самореалізація майбутнього педагога в інноваційної освіті (с. 112–136). Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Мільто, Л. (2018). Інституалізація ідей педагогічної майстерності в системі педагогічної освіти в Україні. European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the republic of Poland: collective monograph (p. 188–207). Volume 3. Sandomierz Baltija Publishing.

Мільто, Л. (2004). *Методика розв'язання педагогічних задач*. Харків: Ранок.

Мільто, Л. (2007). *Педагогічний артистизм: методичні рекомендації*. Київ, НПУ імені М.П. Драгоманова.

Мільто, Л. (2009). *Конкурси педагогічної творчості і майстерності: навчальний посібник для викладачів та студентів вищих навчальних педагогічних закладів*. Київ, НПУ імені М.П. Драгоманова.

Мільто, Л. (2013). *Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач*. Кіровоград: Імекс – ЛТД.

Мільто, Л. (2002). Педагогічна технологія і педагогічна творчість. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*, 8. 26–31.

Мільто, Л. (2011). Проблема формування основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки у ВНЗ. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 3 (2), 190–199.

Мільто, Л. (2012). Роль педагогів-новаторів у розвитку педагогічної майстерності вчителя. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*, 15 (25), 85–92.

Мільто Л.О. Педагогічна творчість: філософський, психологічний та педагогічний аспекти /Л.О.Мільто // *Vector of modern and psychological science in Ukraine and EU countries : collective monograph*. Riga. Izdevnieciba «Baitija Publishing». 2020. – P. 464-480.

Мільто Л.О. Педагогічні інновації як вищий рівень розвитку професійної майстерності вчителя: ретроспективний огляд /Л.О.Мільто // *Innovativny vyiskum v oblasti vzdelavania a socialnej prace*. Sladkovicovo: Vysoka skola Danubius, 2017. – P. 31-34.

Lyudmila Milto. Historiographic aspects of studying the phenomenon of pedagogical mastery (analysis of Ukrainian and foreign scholars' views, *Порівняльна професійна педагогіка*, 7 (2), (2017)36–42.

Мільто Л.О. Методологічні засади дослідження розвитку ідей педагогічної майстерності вчителя / Л.О.Мільто // *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Педагогіка та психологія*, 2 (6), 2017. – С. 150–154.

Мільто Л.О. Особистісно зорієнтоване навчання як умова творчого становлення майбутнього вчителя /Л.О.Мільто // *Нові технології навчання*. – Вип.26. – К.: НМЦ ВО, 2000. – С.78-87.

Мільто Л.О. Підготовка майбутнього вчителя до розв'язання педагогічних задач на основі застосування сучасних інформаційних технологій /Л.О.Мільто // *Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення*. Кіровоград. Імекс-ЛТД, 2013.

Поташник, М. М. (1988). *Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: пособие для учителя*. Киев: Радянская школа.

Сисоєва, С. О. (2006). *Основи педагогічної творчості: підручник*. Київ: Міленіум.

Харламов, И. Ф. (1992). О педагогическом мастерстве, творчестве и новаторстве. *Педагогика*, 7–8, 11–15.

Щуркова, Н. Е. (1998). *Практикум по педагогической технологии*. Москва: Педагог. Общество России.

Україна. Міністерство освіти і науки. (2015). *Концепція розвитку освіти України на 2015–2025 рр.* Взято з: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

Україна. Міністерство освіти і науки. *Концептуальні засади реформування середньої освіти «Нова українська школа»*. (2016). Взято з: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf>

Україна. Наказ Міністерства освіти і науки (2004). *Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір*. Взято з: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/

Україна. Наказ Міністерства освіти і науки України (2013). *Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти*. Взято з: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/

Допоміжні:

Азаров, Ю. П. (1961). Овладение педагогической техникой – путь к мастерству. *Советская педагогика*, 1, 43–53.

Азаров, Ю. П. (2004). *Тайны педагогического мастерства: учебное пособие*. Москва: Издательство Московского психолого-социального института.

Ананьев, Б. Г. (1941). Опыт психологической трактовки системы К. С. Станиславского. *Записки Ленинградского театрального института*, 1, 22–40.

Богоявленська, Д. (2009). *Психология творческих способностей*. Санкт-Петербург: Питер.

Булатова, О. С. (2001). *Педагогический артистизм*. Москва: Академия.

Вайнцвайнг, П. (1990). *Десять заповедей творческой личности*. Москва: Прогресс.

Ершова, А. П., & Букатов, В. М. (1998). *Режиссура урока, общения и поведения учителя: Пособие для учителя* (2-е изд.). Москва: Издательство «Флинта».

Загвязинский, В. И. (1987). *Педагогическое творчество учителя*. Москва: Педагогика.

Кан-Калик, В. А. (1987). *Как овладеть элементами театральной педагогики. Учителю о педагогической технике*. Москва: Педагогика.

Кулюткин, Ю. Н., & Сухобская, Г. С. (Ред.). (1990). *Мышление учителя: личностные механизмы и понятийный аппарат*. Москва: Педагогика.

Мільто, Л. (2018). Інституалізація ідей педагогічної майстерності в системі педагогічної освіти в Україні. *European vector of contemporary psychology, pedagogy and social sciences: the experience of Ukraine and the republic of Poland: collective monograph* (p. 188–207). Volume 3. Sandomierz Baltija Publishing.

Мільто, Л. (2008). Педагогічна творчість і технологія у розв'язанні педагогічних задач. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*, 8 (18), 12–16.

Мільто, Л. (2008). Розв'язання комунікативних задач як ефективний засіб навчання майбутнього вчителя культурі педагогічного спілкування. *Теоретичний та науково-методичний часопис. Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*, 3, Т.V (12), 419–425. Київ, «Гнозис».

Мільто, Л. (2013). Розвиток ідей педагогічної майстерності в зарубіжній філософсько-педагогічній думці. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Педагогіка і психологія*, 40, 303–311.

Мільто, Л. (2014). Упровадження інноваційних технологій навчання як фактор розвитку основ педагогічної майстерності майбутнього вчителя.

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 39, 343–348.

Мільто, Л. (2017). Методологічні засади дослідження розвитку ідей педагогічної майстерності вчителя. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Педагогіка та психологія*, 2 (6), 150–154.

Мозговий, В. (2014). *Режисура педагогічної дії: теоретичний і методичний аспекти*. Миколаїв: Іліон.

Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія (2000). Київ: ІЗМН.

Сагач, Г. М. (2000). *Риторика: навчальний посібник для студентів середніх і вищих навчальних закладів (2-ге вид.)*. Київ: Видавничий дім «Ін Юре».